

• 15 КВІТНЯ МИНАЄ 190 РОКІВ ІЗ ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ СЕЛА ДОВГЕ (КОЛОНІЇ ШПАРРАУ)

ЯК НАМ ПОВЕРНУТИСЯ В ЄВРОПУ

Микола ЄРЕМЕНКО,

голова Чернігівської районної в Запорізькій області організації ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ»

Якщо повернутися на початок ХХ століття, в колонію Шпаррау, то, за словами лютеранського пастора Я. Штаха, ми б побачили таке: «В усій Російській імперії у представників усіх національностей не знайдеться таких чепурних і гарних житлових будинків і прибудинкових приміщень, як у менонітів». «Уздовж усієї лінії будинків протяглися побілені кам'яні забори», за якими були квітники, ряди акацій і тополь. З обох сторін колонії були насаджені ліси (плантації) та сади.

На полях працювала техніка компанії Джон Дір, Кейс, Фордзон, Нейфельд і К (із Владівки).

На свята колонії прикрашали державними прапорами. На вимощених цеглою тротуарах прогулювалися мешканці, а на таких же дорогах рухалися вози, карети, а та автомобілі марки «Опель».

Потрапивши до села Довге сьогодні, бачиш майже те ж саме, хіба що будинки вже не такі величаві, як сто років тому. Немає коней, а техніка – тих же компаній, але модернізована – сучасна. Хіба не було століття більшовицького експерименту над людьми? І чи можна створити Європу в Україні? Про це наша розповідь.

Початок заселення

Село Довге розташоване на лівому березі степової річки Курошани та її першої притоки р. Сиваш.

Воно засноване менонітами 15.04.1828 року, коли з округи Ельбінг, що в Західній Пруссії, прибули перші 28 сімей менонітів під керівництвом старости Івана Классена. Через два роки з тієї ж місцевості прибуло ще 8 сімей. Нове поселення переселенці назвали за назвою населеного пункту, звідки вони приїхали – Шпаррау, що означає трикутник (таку форму мало село в Пруссії). Колонія була розбити на землях, орендованих у Йогана Корніса. За номером земельної ділянки колонія мала № 40.

Маючи наділі по 65 десятин (70 га), уміло господарюючи на землі, колоністи мали прибутки. З'являються будинки з цегли, криті черепицею, інші капітальні споруди. На 1848 рік це було добре облаштоване село, привабливе на вигляд. На півдні села було насаджено 17 десятин лісу (113334 дерева). У 1857 році в колонії було 40 господарів, які володіли 2600 десятинами землі й 34 сім'ї були без землі (це їхні діти, ремісники, вчителі та інші). Усього в Шпаррау проживало 295 чоловіків і 265 жінок. У 1869 році в селі було 32 повних, 16 половинних та 37 малих господарств, які володіли 3192 десятинами землі. Село було другим за кількістю господарств і четвертим – за кількістю землі в колонії Молочна. У 1887 році у 80 дворах проживало 455 осіб.

У 1905 році в західній частині села було збудовано церкву Братських менонітів (Бреттерен). Уродженець колонії Шпаррау Фрізен Петро Мартін (1849 – 1914), братський меноніт, відомий громадській діяч та історик, став засновником менонітської «Общини Альянсу».

На 1908 рік у селі проживало 815 мешканців, працював вітряний млин А. Велка та моторний млин А. Валла, а також підприємство з будівництва вітряних млинів і молотарок М. Фрізена. Житель колонії Контеніусфельд Абрахам Каспер заснував за 1 км на захід від колонії на березі річки цегельно-черепичний завод. У колонії діяли вітряні млини Якова Тоеса та Бенджаміна Янца.

Визвольні змагання українського народу та захоплення влади в країні більшовиками

З початком Першої світової війни уряд запровадив антинімецькі заходи, у т. ч. були перейменовані всі німецькомовні назви. Так, колонії Шпаррау дали назву Клинове (12.05.1915), але вже з 1921 року почали використовувати старі назви.

18 червня 1920 року на території села відбулася битва між кіннотою з корпусу Д. Жлоби Червоної армії та військами барона Врангеля, загиблих воїнів-жлобінців поховали на сільському цвинтарі, у квітні 2003 року місцевим господарством СВК «Світанок» на братській могилі встановлено пам'ятник. Більшовицька політика щодо селянства, обмеження землеволодіння

призвели до нової хвилі еміграції 20-х років: із села емігрувало близько 30 сімей. Переговори з владою щодо надання допомоги вів Бенджамін Янц (1877 – 1964), голова «Союзу голландських виходців», уродженець колонії Контеніусфельд.

У 1929 році закрили церкву. Церковного старосту К. Мартена виселили з будинку, церкву зруйнували, а будівельний матеріал забрали на будівництво клубу. У результаті колективізації в селі утворили колгосп ім. ОГПУ в 1930 році, а у 1933 – його переїменували в «Політотделець» на честь по-літвідділів, створених у 1933 році при МТС. Зазнало село й голодні роки 1932-1933 років.

Дещо змінився національний склад населення. Якщо до 1917 р. у селі проживала тільки одна російська сім'я – Мартакови, то перед війною – близько 10 українських та російських сімей: Мартакови, Дубові, Лакоти, Лисенки, Тріщуки, Щербини, Залізni та інші.

Друга світова війна.

Долі жителів села

Нові страждання в село приносить війна. Заручниками політики режимів Сталіна та Гітлера стали й жителі Шпаррау. На фронтах війни воювали В. В. Мартаков, П. В. Мартаков, М. Н. Єфіменко, О. І. Єременко, А. І. Тріщук, І. Сірий, П. Литвиненко. Воювали й загинули: Петро Миронович Лисенко, Юхим Вікторович Лакота та його син Віктор, Іван Родіонович Дубовий, Микола Іванович Александров, Микола Микитович Синяк. Особливо трагічно була доля німецькомовного населення села.

З початком воєнних дій 04.09.1941 року репресували все чоловіче населення менонітських колоній, здатне носити зброю, віком від 16 до 60 років. Їх призвали як військовозобов'язаних і направили в Харківську в'язницю, а звідти – в Івдельтабір, що у Свердловській області.

З села Шпаррау вивезли 55 чоловіків, в основному це підлітки, тому що всіх дорослих чоловіків репресували в 1936-1939 роках. Майже всі вони загинули в тaborах, залишилися живими тільки 5 чоловік, серед них – Яків Матіс, Іван Вал, Герхард Регер.

Зі встановленням окупаційного режиму загарбники проводять політику репресій щодо українського населення. Селяни працюють у общинному дворі, виробляючи продукцію для німецької армії. До праці в Німеччину забрали Надію Мартакову, Тетяну Дубову, Наталію Тріщук, Івана Тригуба, Ніну Лакоту, Надію Гулу, а Марія Юхимівна Гула загинула там. Під час відступу нацисти забрали з собою все німецькомовне населення, а село повністю спалили, меноніті довезли до Німеччини, де частина з них була призвана до німецьких військ – 5 чол., хтось потрапив у Західну Німеччину, а більшість репресували й відправили до Сибіру. Село звільнili 18 вересня 1943 року військами 10-ї гвардійської кавалерійської дивізії Другої гвардійської армії Південного фронту. Під час звільнення загинуло 16 воїнів Червоної армії, яких поховали в братській могилі. Відомі прізвища шести загиблих.

Відбудова та заселення села

21.05.1945 року хутір Шпаррау отримало назву Зелений Гай. 23.08.1963 року його переїменували на Довге. Це назва села (колонії), яке було приєднане до

та А. М. Гулий – військовими й вийшли на пенсію у званні підполковників. С. В. Тріщук, кандидат зоотехнічних наук, працює в Дніпропетровському сільгоспінституті. І. І. Шмаровоз працював проректором Бердянського педуніверситету, а потім – директором Бердянського аеропорту.

Довге – це спортивне село, тут народилися майстер спорту міжнародного класу з самбо, чемпіон СРСР, віце-чемпіон Європи П. М. Лубінець, майстер спорту з вільної боротьби, чемпіон України та Збройних сил СРСР Є. Г. Ращупль. До послуг селян – спортивна зала місцевої школи, оздоровчо-спортивний комплекс села на базі приміщення дитсадка, яким керує Геннадій Резніков. Вихованцями цього комплексу є майстер спорту Сергій Дудинець та чемпіон Європи 2016 року серед юніорів із бодібліндігу Степан Степаненко (майстер спорту). У 2017 р. у селі на кошти СВК «Світанок» збудовано сучасне футбольне поле зі штучним покриттям і освітленням.

Не стояли жителі села й останньо від загальнодержавних подій. Учасником відомих «угорських подій» 1956 року був Г. В. Ревенко, а в 1968 р. учасником подій у Чехословаччині став В. І. Бідник. Побували на «афганській війні» П. В. Бойкінюк, П. П. Воронін, Л. К. Гуменюк, В. М. Мігуця, В. А. Резніков. Орден «Червоної Зірки» отримав М. В. Струнчак, медаль «За відвагу» – О. П. Дубовий. Даючи відсіч російській агресії на Сході України, учасниками АТО стали довгинці Костянтин Пелих, Василь Гуменюк, Віталій Урильський, Євгеній Мусієнко. Жителі села активно допомагають Збройним силам України.

Яким бути українському селу

На початку ХХI століття в селі в 190 будинках проживали 400 чоловік, працювала неповна середня школа, де 7 учителів навчали 37 учнів. Функціонували клуб, бібліотека, відділення зв'язку, фельдшерсько-акушерський пункт, декілька магазинів.

На території села працює СВК «Світанок», декілька фермерських та селянських господарств. Сьогодні СВК «Світанок» – це одне з кращих сільгоспіпідприємств району (голова В. В. Курленков, кавалер ордена «За слуги» III ст. та багатьох медалей), яке приділяє велику увагу соціальній сфері села. Сільгоспоператив має всю новітню техніку, використовує сучасні досягнення науки, є одним із лідерів району та області за врожайністю с/г культур, оплати праці та податків.

У селі прокладено тротуарні плитки. Поставлено бетонні паркани, посаджено троянди, дерева, вулиці завжди чисто прибрані. Розчищено русло річки, зведено дамби для ставків. Відремонтовано й оснащено приміщення школи, ФАПу, пошти, виробничі приміщення. Упорядковано два сільські кладовища, поставлено капітальну огорожу, підтримується порядок. Приділяють значну увагу та допомагають молодим сім'ям отримати й облаштувати житло. Дітей, які перебувають у навчально-виховному комплексі, харчують безкоштовно. Системно налагоджена робота сільського клубу. Усе разом це дає можливість затримуватися молоді на селі.

Привітання до днів народження, ветеранам, організація святкування пам'ятних дат, матеріальна допомога, поїздки на концерти, екскурсії, спортивні змагання тощо.

Крім того, значна допомога бюджетним, ветеранським організаціям та громадянам на території району. Все це стало можливим завдяки злагоджений та інтенсивній роботі трудового колективу сільгоспоперативу, його керівника В'ячеслава Курленкова, спеціалістів, керівників служб, працівників кооперативу та жителів села.

Моя мала батьківщина святкує сьогодні ювілей. Нині багато говориться про входження нашої країни до об'єднаної Європи. Історія села Довге є свідченням того, що на нашій території сто років тому була Європа з усіма її устоюми, і сьогодні довгинці доводять власним прикладом, що рівня європейського виробництва та стандартів життя можна досягти і в нас в Україні. Необхідно тільки самим цього захотіти, багато й наполегливо працювати, навчитися себе поважати, а не сподіватися, що приде добрій «дядя Сем» і все за нас зробить/

З ЮВІЛЕЄМ, ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ!